

Examen VWO 2024

tijdvak 2
dinsdag 25 juni
13.30 - 16.30 uur

maatschappijwetenschappen

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 24 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 46 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen gevraagd worden en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1 Waar blijft mijn tijd?

Bij deze opgave hoort tekst 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Deze opgave gaat over tijdsbesparing in de moderne samenleving.

Gebruik tekst 1.

Volgens tekst 1 gaan moderne stedelingen in de 21ste eeuw anders met tijd om dan mensen uit vorige generaties.

- 2p 1 Leg uit dat in de manier waarop moderne stedelingen met tijd omgaan rationalisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- ‘het ordenen/systematiseren van de werkelijkheid’ uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en informatie uit tekst 1 waaruit dat blijkt;
  - ‘het zo efficiënt/effectief mogelijk bereiken van resultaten’ uit de omschrijving van het kernconcept rationalisering en informatie uit tekst 1 waaruit dat blijkt.

Gebruik tekst 1.

Volgens tekst 1 kiezen moderne stedelingen eerder voor de sport hardlopen dan voor de sport voetballen.

- 1p 2 Leg uit dat de sport hardlopen past bij een geïndividualiseerde samenleving. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept individualisering en informatie uit tekst 1 waaruit individualisering blijkt.

Het wijdverbreide gebruik van agenda’s op het werk heeft kenmerken van een sociale institutie. Sociale instituties reguleren de onderlinge relaties tussen mensen. Een kenmerk van sociale instituties is dat ze vaak een lange traditie hebben.

- 2p 3 Beredeneer voor een **ander** kenmerk van sociale instituties dat het gebruik van agenda’s op het werk de onderlinge relaties tussen mensen reguleert. Gebruik in je redenering:
- een kenmerk van sociale instituties;
  - een eigen voorbeeld waaruit ‘het onderling reguleren van relaties’ uit de omschrijving van het kernconcept sociale institutie blijkt.

Gebruik tekst 1.

In de laatste alinea van tekst 1 wordt een kanttekening gezet bij tijdsbesparing.

- 1p 4 Leg uit dat in die kanttekening bij tijdsbesparing postmodernistische kritiek op moderniteit te herkennen is.

Gebruik tekst 1.

In tekst 1 staat dat moderne stedelingen steeds meer gebruikmaken van tijdbesparende diensten, zoals het laten bezorgen van boodschappen. Er worden drie paradoxen van modernisering onderscheiden. Een daarvan is de schijnbare tegenstelling tussen enerzijds generalisering en anderzijds pluralisering van cultuur.

- 2p 5 Beredeneer welke **andere** paradox van modernisering te herkennen is in de tijdbesparende diensten. Gebruik in je redenering een paradox van modernisering en informatie uit tekst 1.

Gebruik tekst 1.

- 2p 6 Beschrijf vanuit een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma de manier waarop moderne stedelingen met tijd omgaan. Gebruik in je beschrijving een aanname van het sociaalconstructivisme-paradigma en informatie uit tekst 1.

Opgave 2 Het verbod op de Hells Angels

Bij deze opgave horen tekst 2 en afbeelding 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In juli 2022 oordeelde de Hoge Raad dat de motorclub Hells Angels definitief verboden is in Nederland. Daarmee is ook het dragen van de zogenaamde colors (zie afbeelding 1) van de motorclub verboden. Met het oordeel kwam een einde aan een jarenlange juridische strijd van het Openbaar Ministerie (OM) tegen de motorclub. Tekst 2 komt uit een eerder betoog van het OM uit 2019, waarin het OM bepleit de motorclub te verbieden.

Gebruik tekst 2.

Er zijn vier typen machtsbronnen te onderscheiden. Een daarvan is de cognitieve machtsbron.

- 2p 7 Leg met een **ander** type machtsbron uit dat het Openbaar Ministerie macht heeft uitgeoefend in zijn strijd tegen de motorclub Hells Angels. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept macht en informatie uit tekst 2 waaruit macht blijkt;
  - een omschrijving van het gekozen type machtsbron en informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen type machtsbron blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 1p 8 Leg uit dat het Openbaar Ministerie met een verbod op de motorclub Hells Angels probeert het geweldsmonopolie te herstellen. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip geweldsmonopolie en informatie uit tekst 2 om geweldsmonopolie te illustreren.

Gebruik tekst 2.

Het functionalisme-paradigma gaat uit van een aantal aannames.

- 2p 9 Verklar de vervolging van de motorclub Hells Angels door het Openbaar Ministerie vanuit een aanname van het functionalisme-paradigma. Gebruik in je verklaring een aanname van het functionalisme-paradigma en informatie uit tekst 2.

Gebruik tekst 2.

Uit de beschrijving van de motorclub door het Openbaar Ministerie in tekst 2 blijkt dat er sterke bindingen bestaan tussen de leden van de motorclub Hells Angels. Er zijn vier typen bindingen te onderscheiden. Een type is de politieke binding.

- 2p 10 Geef voor **twee andere** typen bindingen aan dat deze te herkennen zijn tussen de leden van de motorclub Hells Angels. Gebruik in je antwoord per type binding informatie uit tekst 2 waaruit het gekozen type binding blijkt.

Gebruik tekst 2 of afbeelding 1.

In de ontwikkeling van traditionele naar moderne samenlevingen is de invloed van collectieve identiteiten op de identiteit van mensen veranderd.

- 2p 11 Beredeneer of de invloed van collectieve identiteit van de motorclub Hells Angels op de identiteit van de individuele leden past in een traditionele of juist in een moderne samenleving. Gebruik in je redenering:
- een verschil tussen traditionele en moderne samenlevingen;
  - een omschrijving van collectieve identiteit en informatie uit tekst 2 of afbeelding 1 waaruit collectieve identiteit blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 12 Leg uit dat volgens het Openbaar Ministerie het gebruik van geweld geïnstitutionaliseerd is in de motorclub Hells Angels. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept institutionalisering en informatie uit tekst 2 om institutionalisering te illustreren.

Gebruik afbeelding 1.

Op afbeelding 1 is een lid van de motorclub Hells Angels te zien dat zijn colors draagt.

- 1p 13 Leg uit dat de colors onderdeel zijn van de cultuur van de motorclub Hells Angels. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept cultuur en informatie uit afbeelding 1 waaruit cultuur blijkt.

Gebruik tekst 2 en afbeelding 1.

Een functie van socialisatie is gedragsregulatie.

- 2p 14 Leg uit dat de colors **twee andere** functies van socialisatie vervullen binnen de motorclub Hells Angels. Gebruik in je uitleg per gekozen functie van socialisatie informatie uit tekst 2 of afbeelding 1 om de functie mee te illustreren.

Gebruik tekst 2.

Hofstede onderscheidt zes dimensies waarop je (sub)culturen van elkaar kunt onderscheiden. Een daarvan is de dimensie onzekerheidsvermijding.

- 1p 15 Beredeneer of de subcultuur van de motorclub Hells Angels hoog of laag zal scoren op de dimensie onzekerheidsvermijding. Gebruik in je redenering een omschrijving van de dimensie onzekerheidsvermijding en informatie uit tekst 2 waaruit de hoge of lage score op de dimensie blijkt.

Opgave 3 De Inflation Reduction Act

Bij deze opgave hoort tekst 3 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In 2022 is de Inflation Reduction Act aangenomen door het Amerikaans Congres. Deze wet moet zorgen voor een versnelling van de transitie naar duurzame energie in de Verenigde Staten. Hiervoor is 370 miljard dollar beschikbaar gesteld. Een van de voorgenomen maatregelen is dat Amerikaanse kopers een belastingvoordeel krijgen bij de aanschaf van een elektrische auto, maar alleen als die auto gemonteerd is in Noord-Amerika.

Vanwege deze protectionistische maatregelen ontstaat er vanuit de Europese Unie diplomatieke druk op de Verenigde Staten.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

Er worden drie aspecten van politiek onderscheiden. Een daarvan is politics.

- 2p 16 Leg uit dat de **twee andere** aspecten van politiek te herkennen zijn in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten. Gebruik in je uitleg per aspect een omschrijving en een voorbeeld uit de inleiding van deze opgave.

Gebruik tekst 3.

Het aannemen van de Inflation Reduction Act leidt tot een verandering in de verhouding tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie.

- 4p 17
- Leg uit dat deze wet leidt tot minder samenwerking tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit tekst 3 waaruit samenwerking blijkt.
  - Leg uit dat deze wet leidt tot meer conflict tussen de Verenigde Staten en de Europese Unie. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept conflict en informatie uit tekst 3 waaruit conflict blijkt.

Gebruik tekst 3.

Het buitenlandbeleid van de Verenigde Staten wordt in sommige perioden meer bepaald door opvattingen uit de groep realistische theorieën en in andere perioden meer door opvattingen uit de groep liberale theorieën.

- 2p 18 Leg uit bij welke van de twee groepen theorieën het industriebeleid van de regering Biden past. Gebruik in je uitleg een omschrijving van de gekozen groep theorieën en informatie uit tekst 3 om de groep theorieën te illustreren.

Gebruik tekst 3.

De directeur van de Wereldhandelsorganisatie Okonjo-Iweala waarschuwt dat het beleid negatief kan uitpakken voor de aanpak van wereldwijde collectieve uitdagingen.

Internationale handel is een voorbeeld van zo'n collectieve uitdaging, oftewel het collectieve-actieprobleem.

- 4p 19 Beredeneer met een taak van de Wereldhandelsorganisatie dat de Wereldhandelsorganisatie zelf te zien is als een oplossing voor internationale handel als een collectieve-actieprobleem. Gebruik in je redenering:
- een taak van de Wereldhandelsorganisatie en informatie uit tekst 3 om de gekozen taak te illustreren;
  - een omschrijving van het dilemma van collectieve actie, en informatie uit tekst 3.

Opgave 4 De boycot van *The Sun* in Merseyside

Bij deze opgave horen tekst 4, tabel 1 en figuur 1 uit het bronnenboekje.

Inleiding

In het voetbalstadion van de Britse voetbalclub Liverpool FC vond in 1989 een drama plaats waarbij 96 voetbalsupporters werden doodgedrukt. De Britse sensatiekrant *The Sun* schreef de oorzaak van het drama toe aan het gedrag van Liverpool-supporters. Die beschuldiging bleek later onterecht.

De beschuldigingen van *The Sun* leidde tot een boycot van de krant in Merseyside, het gebied in Noord-Engeland waar Liverpool in ligt. In 2016 blijkt uit het Brexit-referendum dat de inwoners van Merseyside veel meer pro-Europese Unie zijn dan inwoners van vergelijkbare gebieden in Noord-Engeland. Politicologen Foos en Bischof hebben onderzoek gedaan naar een verband tussen de boycot van *The Sun* en de pro-Europese Unie houding van de inwoners van Merseyside.

Gebruik tekst 4.

In tekst 4 beschrijven Foos en Bischof de boycot van de krant *The Sun*. Er zijn verschillende factoren die sociale cohesie binnen een groep kunnen bevorderen. Een daarvan is wederzijdse afhankelijkheid.

- 2p 20 Leg met een **andere** factor die sociale cohesie kan bevorderen uit dat sociale controle heeft bijgedragen aan het boycotten van *The Sun* in Merseyside. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van de gekozen factor en informatie uit tekst 4 waaruit de factor blijkt;
  - een omschrijving van sociale controle en informatie uit tekst 4 waaruit sociale controle blijkt.

Gebruik tabel 1.

Voor hun onderzoek analyseerden Foos en Bischof de berichtgeving over de EU in de redactionele commentaren van *The Sun* en van *The Mirror*, de andere grote Britse sensatiekrant. In tabel 1 staan resultaten uit hun onderzoek.

- 1p 21 Beargumenteer of uit de gegevens in tabel 1 blijkt dat *The Sun* het onderwerp Europese Unie negatief frameet. Gebruik in je argumentatie een omschrijving van framing en informatie uit tabel 1 om framing te illustreren.

Gebruik tabel 1.

Door de boycot van de krant *The Sun* in Merseyside hebben Foos en Bischof kunnen onderzoeken of er een verband is tussen het lezen van de krant *The Sun* en de houding van mensen tegenover de Europese Unie. Naast deze twee variabelen stelden de onderzoekers ook een derde variabele op, namelijk een interveniërende variabele.

- 3p 22
- Geef een omschrijving van het begrip interveniërende variabele. Geef aan welke interveniërende variabele in het verband dat door Foos en Bischof is onderzocht, te herkennen is in tabel 1. Gebruik in je antwoord informatie uit tabel 1 waaruit de interveniërende variabele blijkt.
  - Leg de functie van de gekozen interveniërende variabele uit in het onderzochte verband tussen het lezen van *The Sun* en de houding tegenover de EU.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Gebruik figuur 1.

Foos en Bischof hebben onderzoek gedaan naar de causaliteit tussen de boycot van de krant *The Sun* sinds 1989 en de steun voor het verlaten van de EU van de inwoners van Merseyside en andere gebieden in Noord-Engeland. De gegevens in figuur 1 komen uit dit onderzoek. Een causaal verband voldoet aan drie eisen. Een van deze eisen is dat uit onderzoek blijkt dat de onderzochte variabelen moeten correleren.

- 2p 23 – Noem een **andere** eis voor het kunnen vaststellen van causaliteit.
– Beoordeel of het verband tussen de boycot van de krant en de steun voor het verlaten van de EU in figuur 1 voldoet aan deze andere eis voor causaliteit. Gebruik in je beoordeling een omschrijving van de gekozen eis voor causaliteit en gegevens in figuur 1 of de toelichting van figuur 1 om de gekozen eis te illustreren.

Volgens Foos en Bischof hebben de inwoners van Merseyside een andere houding tegenover de EU sinds de boycot van de krant *The Sun*.

- 1p 24 Leg uit dat politieke socialisatie deze andere houding sinds de boycot kan verklaren. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.